

העותרת: **האגודה לזכויות האזרח בישראל** ע"ר 580011567

ע"י ב"כ עוה"ד דן יקיר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או עודד פלר ו/או שרון
אברהם-ויס ו/או גיל גן-מור ו/או משכית בנדל ו/או
טל חסין ו/או אן סוצ'יו ו/או רגד ג'ראיסי ו/או רוני פלי ו/או סנא
אבן ברי ו/או ספיר סלוצקר עמראן
מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רחוב נחלת בנימין 75, תל-אביב 65154
טל': 03-5608185 ; פקס: 03-5608165

- נ ג ד -

המשיבות: **1. ראש עיריית חיפה, ד"ר עינת קליש רותם**
רח' חסן שוקרי 14, חיפה 3310511

2. מוזיאוני חיפה בע"מ חל"צ 8-073089-51
רח' שבתאי לוי 26, חיפה 3304331

עתירה מינהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבה 1 כלדקמן:

1. להודיע למשיבה 2 כי אין כל מניעה להציג את היצירה מק'ישו של האמן יאני לינון במוזיאון חיפה לאמנות וכי אין חובה להציג יצירות אחרות מהתערוכה "סחורה מקודשת" מאחורי פרגוד;
2. להימנע מלהתערב בתוכן היצירות שמועלות במוסדות תרבות הנמצאים בבעלות עיריית חיפה או שמקבלים תמיכה מעיריית חיפה.

ואלה נימוקי העתירה:

הצדדים לעתירה

1. העותרת (להלן: "האגודה לזכויות האזרח" או "האגודה") היא עמותה שהוקמה בשנת 1972 והיא עוסקת בקידום זכויות האדם בישראל ובהגנה עליהן. מאז הקמתה עוסקת האגודה לזכויות האזרח גם בהגנה על חופש הביטוי האמנותי (האגודה לזכויות האזרח היתה, למשל, אחת העותרות בבג"ץ 14/86 לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות (1987)). בארבע השנים האחרונות עוסקת האגודה ביתר שאת בנושא לאור ניסיונות חוזרים ונשנים מצד שרת התרבות לפגוע בחופש הביטוי האמנותי – עניין שהוא רלבנטי גם לעתירה זו.

לאגודה לזכויות האזרח זכות עמידה הן כעותרת ציבורית והן כמי שמייצגת את קהל שוחרי האמנות ושוחרי חופש הביטוי, שמעוניינים לצפות בתערוכה ולמנוע מעורבות של נבחר ציבור בתוכן האמנותי (השוו בג"ץ 651/03 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה (2003), פסקאות 7-9 לפסה"ד של השופטת פרוקצ'יה; ע"מ 3782/12 מפקד מחוז תל אביב-יפו במשטרת ישראל נ' איגוד האינטרנט הישראלי (2013), פסקאות 5-7 לפסה"ד של השופט פוגלמן).

2. המשיבה 1, ראש עיריית חיפה, מכהנת כחברת מועצה בעיריית חיפה מאז 2013 והיא נכנסה לתפקידה הנוכחי בנובמבר 2018.

3. משיבה 2, מוזיאוני חיפה בע"מ, היא חברה לתועלת הציבור שהוקמה בשנת 1976. זו חברה בבעלות מלאה של עיריית חיפה, ותפקידה להחזיק ולנהל את כל המוזיאונים העירוניים: מוזיאון חיפה לאמנות, מוזיאון טיקוטין לאמנות יפנית, מוזיאון העיר, המוזיאון הימי הלאומי, מוזיאון מאנה כץ ומוזיאון הרמן שטרוק.

הרקע העובדתי

4. ביום 22.7.2018 נפתח במוזיאון חיפה לאמנות אשכול תערוכות תחת הכותרת "[Shop It!](#)". מדברי ההסבר בדף התערוכה באתר המוזיאון:

"התשוקה לקניות, ל'שופינג', מתורגמת בימינו לבילוי זמן פופולרי. חלק ניכר מן האנושות המאושרת, המצוידת בכרטיסי האשראי, מתייצבת בחגיגות לפולחן הצריכה. המטרה היא למצוא משמעות ולגלות זהות חדשה: 'אני צורך משמע אני קיים'; אני חלק בלתי נפרד מקבוצה של אנשים מאושרים – צרכנים של סחורות והזדמנויות. אשכול התערוכות החדש יעסוק בתגובתה של האמנות למנגנוני הצרכנות בחיינו כמו גם בתגובת נגד 'צריכת הראווה'."

5. אשכול התערוכות כולל למעלה מ-150 יצירות אמנות במסגרת שתיים עשרה תערוכות, כשאת התערוכות היא "[סחורה מקודשת](#)". מדברי ההסבר שבדף התערוכה באתר המוזיאון:

"תערוכה זו מתמקדת בתגובותיהם של אמנים עכשוויים לנושאים של דת ואמונה במציאות הגלובלית העכשווית, הנתונה לשליטתה של תרבות הצריכה. בעשורים האחרונים חלה ברחבי העולם, במגוון תרבויות ומקומות, התעוררות דתית מפתיעה.

התיאורטיקן בוריס גרויס טוען כי בעולם שדחה מעליו את האידיאולוגיות החילוניות הגדולות, החזרה לדת מספקת תשובה לצורך במשמעות. הדתות העכשוויות ממצבות את עצמן כתשובה לתחלואי העולם המודרני ולריקנות בעידן של אינדיווידואליזם מוקצן וקפיטליזם דורסני. הצלחתן טמונה ביכולתן לשלב פולחן דתי עם שימוש באמצעים דיגיטליים, המעניקים יכולת תפוצה בלתי מוגבלת...

דמותו של ישו הצלוב מככבת כאלמנט חתרני ביצירותיהם של יאני לינון, מגנוס יואן וניק סטרן, המבקשים לעורר מחשבה באשר לשיתוף הפעולה בין מערכות דתיות וצרכניות. בהקשר המקומי, אריאן ליטמן חותרת תחת סמלים דתיים וממלכתיים ומשתמשת באסטרטגיות שיווקיות במטרה לבקר את מסחורה של ארץ הקודש. וניה הימן וצמד האמנים פול ומריאנלה נוקטים בגישה הומוריסטית ומערבבים בין איקונים וריטואלים דתיים לבין מאפייניה של תרבות הצריכה.

6. אחת היצירות המוצגת בתערוכה "סחורה מקודשת" היא יצירתו של האמן הפיני יאני לינון "מק'ישו" (2015). ביצירה נראית דמותו של הליצן רונלד מק'דונלד, אחד מהסמלים המסחריים של רשת מק'דונלדס) כשהוא צלוב על צלב עץ. עבודה נוספת שמוצגת בתערוכה היא יצירתם של צמד האמנים הארגנטינים פול ומריאנלה, מתוך הסדרה "ברבי: דת הפלסטיק" (2018), בה נראה ישו בדמותו של קן, בן זוגה של ברבי. עבודה שלישית היא יצירתו של האמן האמריקאי ניק סטרן, מתוך הסדרה "אתה לא בנקסי" (2012), הכוללת מחווה צילומית לגרפיטי האיקוני של אמן הרחוב הנודע בנקסי. הצילום של סטרן משחזר בפרטי פרטים את הרישום של בנקסי. בצילום נראה דוגמן בדמותו של ישו בתנוחת צליבה כשהוא מדמם, כשבשתי ידיו הפרושות לצדדים הוא מחזיק שקיות קניות.

ניתן לצפות בצילומי העבודות ב-בועז כהן "מק'ישו" – יצירת האמנות שמסעירה את המגזר הנוצרי", אתר כלבו 10.1.2019.

7. למעלה מחמישה חודשים לאחר פתיחת התערוכה החלה מחאה של תושבים נוצרים בחיפה נגד הצגת היצירות שכוללות את דמותו של ישו (ר' הידיעה מאתר כלבו לעיל). ביום 10.1.2019 פנתה שרת התרבות והספורט, ח"כ מירי רגב, למר נסים טל, מנכ"ל מוזיאוני חיפה, ודרשה להסיר את העבודה "מק'ישו". במכתבה ציינה השרה, ש"הצגה מגחיכה של ישו הצלוב, הסמל הדתי החשוב ביותר לנוצרים בעולם, לא יכולה לחסות תחת חופש הביטוי. זילותם של סמלים מקודשים לדתות ולמאמינים רבים בעולם כאקט מחאה אמנותי אינה לגיטימית ואינה יכולה לשמש כיצירה במוסד תרבות, הנתמך בכספי המדינה. כידוע לך, ישנם כללים, המוסדרים בחוק יסודות התקציב, שעל פיהם עלולה להיפגע התמיכה במוסד תרבות."

העתק המכתב מצ"ב כנספח 1/ע.

1/ע

8. ביום 11.1.2019 פנתה האגודה לזכויות האזרח למשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ציבורי-מינהלי), גבי דינה זילבר, במחאה נגד התערבותה של שרת התרבות. בפנייתה ציינה האגודה, בין היתר:

"נראה שבמקרה זה ביצעה שרת התרבות קפיצת מדרגה מדאיגה מכמה בחינות. בעוד שבעבר פנתה השרה לראשי עיריות שהם נבחרו בדרישה למנוע אירועי תרבות שתוכנם לא נשא חן בעיניה, הפעם הפנייה היא למוסד התרבות עצמו, הסמוך על שולחן

של משרד התרבות מבחינה תקציבית. למרות שהובהר לשרה הבהר היטב, כי המנגנון להפחתת תקציב לפי חוק יסודות התקציב לא יכול לשמש כלי לדרישה למנוע הצגתה של יצירת אמנות היא בכל זאת עושה בו שימוש. ולא רק שלמרבית המזל הסמכות להפחתת תקציב על פי החוק לא מסורה לשרת התרבות אלא לשר האוצר, אלא שהאיום בהפחתת תקציב מחוסר כל עילה. גם העילות העמומות ביותר שבחוק יסודות התקציב אינן כוללות פגיעה ברגשות דתיים.

פנייה מעין זו של שרת התרבות, אף שהיא משוללת סמכות או עילה בדיון, פוגעת בחופש היצירה ובחופש הביטוי האמנותי של מוסדות תרבות."

העתק המכתב מצ"ב כנספח ע/2.

ע/2

9. באותו יום לפנות בוקר הושלך בקבוק תבערה לעבר המוזיאון. בשעות הבוקר התכנסו כמה עשרות נוצרים (ולפי דווחים אחרים כמה מאות) להפגין ברחבת המוזיאון נגד הצגת היצירה ומפגינים ריססו צלבים בכניסה למוזיאון. שניים מהמפגינים ושניים מהשוטרים נזקקו לטיפול רפואי. המשטרה פיזרה את המפגינים באמצעות גז מדמיע. זאת לאחר שדלפי אחד הדיווחים חלק מהמפגינים ניסו לפרוץ למוזיאון כדי להסיר את העבודות השנויות במחלוקת. שלושה מפגינים נעצרו. בפגישה שנערכה בין מנכ"ל מוזיאוני חיפה לבין ראשי העדות הנוצריות בחיפה גובשה הסכמה, לפיה המוזיאון יציב שלט בכניסה לתערוכה המזהיר מפני אפשרות לפגיעה ברגשות והיצירה הופרדה מחלל התערוכה באמצעות וילון וחבל.

יואב איתאל "[בקבוק תבערה על המוזיאון: כך יצירת הליצן הצלוב של מקדונלדס הסעירה את חיפה](#)", **אתר וואלה** 11.1.2019 ;

בועז כהן ואלה אהרונוב "[המחאה מתעצמת: הפגנה אלימה מול מוזיאון חיפה](#)", **אתר כלבו** 11.1.2019 ;
נעה שפיגל "[שלושה שוטרים נפצעו בהפגנה בחיפה נגד יצירה שמציגה את ישו כרונלד מקדונלד](#)", **אתר הארץ** 14.1.2019.

10. ראשי הכנסיות פירסמו הודעות גינוי להצגת היצירות ודרישה להסיר אותן. בתגובה הודיעה ראש עיריית חיפה, כי היא מסרבת לדרישה. הרב דב חיון, סגן ראש העירייה ומחזיק תיק התרבות, אמר:

"כל הסיפור הזה הוא מה שמוגדר פייק ניוז, למרות שאני לא אוהב את המושג הזה. התערוכה הוצגה באירופה ובתיקן. אם אנחנו לא באירופה, כמו שטוען האב דמיטריוס, אז מחר יצנזרו גם את התערוכה '48'. אנחנו לא מצנזרים אמנות כאשר אין בה פוגענות. אם היתה בה פוגענות היא לא היתה מוצגת בתיקן. התערוכה מוצגת כבר ארבעה חודשים, ואין בה פגיעה בשום סמל. יש פה ניצול ציני של מישהו שהסית את הכנסייה נגד ראש העיר המכהנת שכלל לא היתה מעורבת בזה. אם היא תיתן יד לצנזור התערוכה, מחר בבוקר יבוא הימין וידרוש בצדק את צנזור התערוכה '48', ובעוד יומיים ידרשו הדתיים לצנזר עץ אשוח כי זה פוגע ברגשות שלהם, ולא יהיה לזה סוף. לכן אסור לפגוע אלא להגן. הצבת הווילון בכניסה לאגף שבו מוצגות היצירות נעשתה במסגרת סיכום שהושג ביום שישי. היום נמשיך את ההידברות, אבל צנזורה לא תהיה. לא ניתן לפגוע ברגשות דתיים אבל גם לא ניתן לנצל רגשות דתיים לדברים לא אמיתיים. אנשים חסרי

אחריות מפיצים דברים רק כדי לפגוע בקליש רותם. אני פונה לחברי האופוזיציה במועצת העיר ואומר שזכותם וחובתם לבקר את הקואליציה, אבל שיגלו אחריות. כולם מנצלים את תחילת הדרך של הקואליציה. קליש רותם עדיין לא התחילה את תפקידה וכבר תוקפים אותה".

בוועז כהן ["על עיריית חיפה להסיר את היצירות ולהתנצל"](#), אתר **כלבו** 13.1.2019 ;

נעה שפיגל ["ראש העדה הקתולית בחיפה על פסל "מק'ישו": מה שמתאים באירופה לא מתאים לנו"](#), אתר **הארץ** 14.1.2019.

11. ביום 13.1.2019 הגישו הכנסייה היוונית אורתודוקסית בחיפה (באמצעות האב דמטריוס (תאופיק) סמרה) והכנסייה היוונית קתולית בחיפה (באמצעות הארכמנדרט אגאביוס אבו סעדה) לבית המשפט המחוזי בחיפה בקשה לצו זמני נגד מוזיאוני חיפה ונגד עיריית חיפה (ה"פ (חי) 19-01-32347). בית המשפט התבקש להוציא צו זמני, האוסר על העירייה ועל מוזיאון חיפה לאמנות להציג את כל היצירות שפוגעות בסמלי הדת הנוצרית, ובהן שלוש היצירות שתוארו בפיסקה 6 לעיל. במקביל קראו ראשי הכנסיות בחיפה לראש העירייה להתערב: "אנו מקווים כי היא תבין את זכותנו הלגיטימית ותתאמץ למצוא את הפתרון הנכון המספק את הרחוב הנוצרי ובכך יבוא סוף למשבר הזה. התערוכה במוזיאון חיפה לאמנות כוללת יצירות שבבירור ובצורה ישירה פוגעות בישוע המשיח, הבתולה מריה והצלב הקדוש, החשובים לנו ופוגעות בנו כנוצרים מקוריים ומושרשים בארץ".

12. התפתחות נוספת היתה הודעת דוא"ל ששלח האמן הפיני למוזיאון חיפה לאמנות בדרישה להסיר את יצירתו מן התערוכה. בהודעתו למוזיאון הבהיר האמן, כי כבר בחודש ספטמבר ביקש להסיר את היצירה "במחאה על כך שישראל מפרה זכויות אדם". לדבריו, "ישראל מנצלת תערוכות אמנות ותרבות באופן כללי ככלי תעמולה להצדיק את הכיבוש, את הקולוניאליזם מצד המתנחלים ואת משטר האפרטהייד על העם הפלסטיני. על כן איני רוצה להיות חלק מהתערוכה הזו ולכן ביקשתי מהמוזיאון להוריד את היצירה".

יואב איתאל ["סערת "מק ישו" בחיפה: האמן דורש להסיר את היצירה לאלתר"](#), אתר **וואלה** 14.1.2019.

13. ביום 14.1.2019 נפגשו ראש העירייה וסגנה נחשון צוק עם שישה ראשי כנסיות בחיפה בניסיון להגיע להסדר מוסכם. בסיום הפגישה ציינה ראש העירייה בחשבון הטוויטר שלה: "סיימנו פגישה חיובית עם כהני הדת הנוצרים בחיפה בנושא המוצגים בתערוכה במוזיאון העירוני. הבנו את עומק הפגיעה שהם חווים, והם מבינים את חשיבות השמירה על הדמוקרטיה. כולנו נעשה הכל כדי למנוע אלימות ופגיעה ברגשות. הועלו מספר רעיונות לפתרון שייבדקו החל ממחר בבוקר".

בוועז כהן ["קליש רותם נפגשה עם ראשי הכנסיות בחיפה"](#), אתר **כלבו** 15.1.2019.

14. בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטת עפרה אטיאס) קבע את הדין בבקשה לצו זמני ליום 17.1.2019. ביום 15.1.2019 הוא דחה את הדין בשבוע וביקש מהיועץ המשפטי לממשלה להגיש את עמדתו.

15. בתגובה לפניית האגודה לזכויות האזרח קיבלה האגודה ביום 15.1.2019 ממשרד המשפטים העתק ממכתבה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה מאותו היום לשרת התרבות. המשנה ליועץ המשפטי הבהירה לשרה, כי פנייתה למוזיאון בדרישה להסרת היצירה נעשתה בחוסר סמכות והיא מהווה פגיעה בחופש הביטוי. בין היתר ציינה גב' זילבר:

2" מהמצוטט לעיל ממכתבך, משתמע כי ניתן לשלול תמיכה בגין מיצג כאמור, לפי הוראות חוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 (להלן: חוק יסודות התקציב). כפי שהובהר כבר לא אחת בעבר, במצב המשפטי הקיים, לא ניתן למנוע מימון בתחום התרבות מחמת תוכן היצירות המוצגות במוסדות התרבות הנתמכים או להתערב בתכנים המוצגים במוסד תרבות בשל העובדה שהוא נתמך. הפחתת תמיכה בשל תוכן היצירות המוצגות אפשרית רק במסגרת ההסדר הקבוע בסעיף 3ב לחוק יסודות התקציב, ובהתאם למנגנון המפורט בו. כידוע, סעיף 3ב האמור קובע הסדר להפחתת תמיכה שהוחלט לתיתה למוסד ציבור רק בגין פעילות שיש בה אחת מהעילות המנויות בסעיף. פגיעה ברגשות דתיים אינה נמנית על העילות אותן בחר המחוקק לכלול בסעיף ולכן אין הוא יכול להיות מופעל בענייננו ואזכורו בפנייתך מייצר אפקט מצנן בלא כל עיגון לכך בדין. יתרה מכך, גם הסמכות להפעלת סעיף 3ב האמור – שכאמור אינו רלבנטי לענייננו – נתונה בידיו של שר האוצר בלבד.

3. הפחתת התמיכה במוסדות תרבות בשל יצירות אומנות המוצגות בהם או דרישה להפסיק להציג יצירות המעוררות מחלוקת, עולה כדי פגיעה בחופש הביטוי, אשר לו משקל ייחודי בתחום התרבות. תרבות, על כל סוגיה וגווינה, היא התגלמותו של חופש הביטוי האומנותי, שהוכר על-ידי בית המשפט העליון כשייך ללב ליבה של הזכות לחופש הביטוי וכצורת ביטוי הדורשת הגנה מיוחדת...

6. בכל תערוכה יכול שיהיה מי שיחשוב שיצירה זו או אחרת מטרידה או פוגעת ברגשותיו, אך צנזור של יצירות אומנות בשל היותן מתריסות, פוגעות ברגשות או קשות לעיכול גורם לפגיעה של ממש בחופש הביטוי, ואף לאפקט מצנן על היוצרים ומוסדות התרבות. זאת, דווקא בתחום התרבות והאומנות בו קיימת חשיבות מיוחדת לשימורו של מרחב חופשי המאפשר שיח פלורליסטי, הצגה של דעות רבות ומגוונות וחשיפה למכלול אומנותי רחב ולא מצונזר.

7. למותר לציין כי שרת התרבות, ככל אדם, זכאית להתבטא באופן ציבורי ולהביע עמדותיה כחלק בלתי נפרד מהשיח הציבורי. עם זאת, נדרשת זהירות ותשומת לב באבחנה בין הבעת עמדה אישית או ציבורית כנבחרת ציבור שהינה ודאי לגיטימית לבין יצירת מצג מטעה לפיו פניות המבקשות להסיר יצירות אומנות או לקשור בין הצגתן לבין התמיכה המדינתית שיקבלו המוסדות בהם הן מוצגות, נאמרות לכאורה מכוח תפקידה וסמכותה. זאת, באופן שנושא בחובו מצג מטעה אודות אפשרות השפעה על התקצוב לו זכאים המוסדות השונים, או להפעלת סמכויות מיניסטריאליות כלשהן כלפיהם, בה בשעה שאין אפשרות חוקית להפעלת סמכויות כאמור.

8. כפי שכבר הובהר לא אחת בעבר, פניות מסוג זה למוסדות תרבות – המתייחסות לתוכן יצירות האומנות והיוצרות את הרושם המטעה כי התמיכה במוסדות הרלוונטיים עלולה להיפגע או הינה "על תנאי" – נעדרות בסיס משפטי ויש להימנע מהן.

16. ביום 16.1.2019 פירסמה ראש עיריית חיפה בדף הפייסבוק הרשמי שלה את ההודעה הבאה:

"בסיכום עם ראשי הכנסיות, והיות וחווה ההשאלה של הפסל מקיישו מסתיים בימים אלה, היצירה תוסר ותוחזר בהקדם. שאר הפריטים יהיו תלויים בחדר סגור. ללא כל קשר, אנו מאמינים בחופש הביטוי כחלק מאבני היסוד של הדמוקרטיה. צר לנו על עוגמת הנפש שחווה הקהילה הנוצרית בחיפה, ועל הפגיעה הפיזית והאלימות שהתרחשו בעקבותיה. אנו מודים לראשי הכנסיות וכוהני הדת הנוצרית בחיפה על ההדברות והרצון לגשר, המאמץ להגיע פתרון, ולמנוע אלימות."

להודעתה זו צורף צילום של הנספח לחווה ההשאלה בין מוזיאון חיפה לאמנות לבין גלריה זטרברג בהלסינקי בשמו של האמן, לפיו היצירה תושאל למוזיאון עד לינואר 2019.

העתק הודעת ראש העירייה וצילום הנספח לחווה מצ"ב כנספח ע/4;

ר' עוד: בועז כהן "[סוף המשבר: היצירה "מק ישו" תוסר](#)", אתר כלבו 16.1.2019.

17. יוער, כי מלכתחילה היו אמורות התערוכות להינעל בינואר 2019, ולכן בחוזה ההשאלה של כל עשרות היצירות שבתערוכה צויין חודש זה כמועד לסיום ההשאלה. ערב פתיחת התערוכה הוחלט שהיא תינעל ביום 17.2.2019, וכדבר שבשיגרה במקרה של הארכת משך תערוכה או שינוי במועד הנעילה המוזיאון שולח הודעה למשאילים על השינוי. לאמן או לבעלים של יצירה יש אינטרס בכך שהיצירה תוצג במוזיאון, הן כדי להגביר את המוניטין של האמן והן כדי להעלות את הערך של יצירותיו, ולפיכך ככלל אין מניעה להאריך את משך ההשאלה.

18. ביום 17.1.2019 פנתה האגודה לזכויות האזרח לראש עיריית חיפה במחאה נגד התערבות ביצירות שיוצגו במוזיאון ובאופן הצגתן. בן היתר ציינה האגודה:

"כפי שהדגשנו בפנייתנו למשנה ליועץ המשפטי לממשלה במחאה נגד דרישה דומה של שרת התרבות מן המוזיאון (שהעתק ממנה נשלח אף אליך), המדובר בפגיעה חמורה בחופש הביטוי האמנותי ובפעולה בחוסר סמכות. גב' דינה זילבר, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הדגישה במכתבה לשרת התרבות, כי "...דרישה להפסיק להציג יצירות המעוררות מחלוקת, עולה כדי פגיעה בחופש הביטוי, אשר לו משקל ייחודי בתחום התרבות. תרבות, על כל סוגיה וגוניה, היא התגלמותו של חופש הביטוי האומנותי, שהוכר על-ידי בית המשפט העליון כשייך ללב ליבה של הזכות לחופש הביטוי וכזורת ביטוי הדורשת הגנה מיוחדת." (העתק מכתבה של המשנה ליועמ"ש נשלח אף אליך).

לצד משרד התרבות לרשויות המקומיות תפקיד חשוב בטיפוח האמנות ובתמיכה במוסדות תרבות. יחד עם זאת לראש רשות מקומית אין כל סמכות להחליט איזו הצגה תעלה על בימת התיאטרון העירוני, איזו יצירה תשמיע התזמורת הסימפונית העירונית או אלו יצירות יוצגו על קירות המוזיאון העירוני או יוסרו מהם...

ההחלטה להסיר את היצירה היא לא רק מתן וטו לאלימות אלא התערבות בוטה בחופש האמנותי של המוזיאון. בכך את מצטרפת למרבה הצער לשרת התרבות, מירי רגב, שבמהלך כל כהונתה לא הפסיקה במאמציה להחניק את חופש הביטוי ולסרס את חופש היצירה של אמנים בסוגיות שנויות במחלוקת.

לפיכך הינך מתבקשת להודיע ללא דיחוי למוזיאון חיפה לאמנות כי הוא חופשי להמשיך להציג את כל היצירות בתערוכה עד למועד נעילתה."

העתק המכתב מצ"ב כנספח 5/ע.

5/ע

19. ביום 20.1.2019 הגישו המבקשים בקשה למחיקת הבקשה לצו זמני "לנוכח הבנות שהגיעו אליהן המבקשים עם עיריית חיפה מחוץ לכתלי בית המשפט, ואשר ייתרו את הצורך להכריע בבקשה...". בו ביום מחק בית המשפט המחוזי את הבקשה למתן צו זמני.

העתק הבקשה מצ"ב כנספח 6/ע.

6/ע

20. במכתב מיום 24.1.2019 השיבה היועצת המשפטית של עיריית חיפה, עו"ד ימית קליין, כי השאלה אם ראש העירייה פעלה בסמכות אינה רלבנטית. השאלה הרלבנטית היחידה היא האיזון בין חופש הביטוי לבין פגיעה קשה בשלום הציבור ובסדר הציבורי:

"3. לגופם של דברים בנסיבות המקרה דן, נמצא האיזון העקרוני הראוי בין חופש הביטוי מחד גיסא אל מול ודאות קרובה לפגיעה ממשית וקרובה לוודאי בשלום והסדר הציבורי, מאידך גיסא.

במסגרת איזון זה, בראיה תוצאתית עובדתית ומשפטית רחבה נשקלו, בין היתר, שיקולים ענייניים, סבירים, שונים ומגוונים לרבות מגבלות חוזיות וזכויות מוסריות קנייניות הקשורות להתקשרות בין המוזיאון מול הגלריה בהלסינקי."

העתק המכתב מצ"ב כנספח 7/ע.

7/ע

הטיעון המשפטי

21. המנהל המוזיקלי של התזמורת הסימפונית חיפה, המנהל האמנותי של התיאטרון העירוני חיפה וצוות האוצרות והאוצרים של מוזיאוני חיפה הם האחראים לתוכן האמנותי וליצירות שיוצגו או שיושמעו במסגרת מוסדות התרבות העירוניים. זאת בשיתוף פעולה עם המנכ"ל, שאחראי לניהול המוסד, לתקציב, לשיווק ולכוח האדם. מעל כל אלה עומדים מועצת המנהלים (אם המוסד מאוגד כחברה) או הוועד המנהל (אם המוסד מאוגד כעמותה), שאחראים באחריות כוללת לפעילות המוסד.

22. הן במשקפיים של דיני התאגידים שבמשפט הפרטי והן וביתר שאת במשקפיים של המשפט המינהלי, שכן ברשות ציבורית עסקינן, אין לראש רשות מקומית או למועצת הרשות כל סמכות להתערב בתוכן האמנותי של מוסדות תרבות עירוניים או של מוסדות תרבות הנתמכים על ידי העירייה.

23. יתרה מזו, התערבות של נבחר ציבור בשאלה איזו יצירה תנוגן או איזו עבודת אמנות תוסר מקירות המוזיאון היא פגיעה קשה בחופש הביטוי, שהוא זכות יסוד חוקתית.
24. לא בכדי היועצת המשפטית של עיריית חיפה לא ניסתה להכחיש שהחלטה על הסרת היצירה "מקיישו" ושל הצגת יצירות נוספות בחדר סגור התקבלה על ידי ראש העירייה. לא רק שראש העירייה עצמה הודיעה על החלטתה בפרהסיה בדף הפייסבוק הרשמי שלה, אלא שגם התובעים בהליך המשפטי נגד מוזיאוני חיפה ונגד עיריית חיפה הודיעו לבית המשפט שההבנות אליהן הגיעו היו עם עיריית חיפה.
25. לא בכדי היועצת המשפטית של עיריית חיפה לא טרחה לחפש מקור סמכות להתערבותה הפסולה של ראש העירייה בפרשה – שכן מקור כזה אינו בנמצא. לפיכך היא הסתפקה בקביעה חסרת בסיס ומשוללת יסוד כאילו אין רלבנטיות לשאלת הסמכות.
26. אף לו היתה ההחלטה מאוזנת, מידתית, צודקת, חכמה ונבונה, לא היה לה תוקף כיוון שהתקבלה בחוסר סמכות. אך ההחלטה אף פסולה לגופה בכך שהיא איננה מבטאת את האיזון שאומץ במשפט הישראלי בין חופש הביטוי לבין פגיעה ברגשות.
27. כיום אין עוד חולק שחופש הביטוי מעוגן בזכות לכבוד שבחוק יסוד : כבוד האדם וחירותו. זה היה הבסיס לביטול סעיף חוק בפרשת חוק החרם : בג"ץ 5239/11 **אבנרי נ' הכנסת** (2015), פסקאות 21-22 לפסה"ד של השופט מלצר, פסקה 3 לפסה"ד של השופט דנציגר, פסקה 5 לפסה"ד של השופט עמית והאסמכתאות בדברי כל אחד מהשופטים שם.
28. פסיקת בית המשפט העליון בשלושים השנים האחרונות הכירה בכך שפגיעה ברגשות בכלל ופגיעה ברגשות דתיים בפרט היא עילה להגבלת חופש הביטוי. יחד עם זאת נקבע רף גבוה במיוחד של פגיעה מעבר לרף הסיבולת בחברה דמוקרטית. כדברי פרופ' ברק מדינה בספרו **דיני זכויות האדם בישראל** (2017) : "התפיסה הנוהגת בישראל מכירה בכך שהגנה על אנשים מפני פגיעה בהם על יד אמירות או מעשים שאינם עולים בקנה אחד עם אמונותיהם עשויה להיות תכלית ראויה להגבלת ביטוי, אך הגבלת הביטוי תותר רק במקרים מצומצמים, מכוח הדוקטרינה בדבר רמת הסיבולת הנדרשת בחברה דמוקרטית, כלומר : הדרישה מהציבור לנהוג בסובלנות." (עמ' 512). "הגישה בפסיקה... עיקרה קביעה של סף סיבולת גבוה במיוחד, כך שאם הביטוי לא נועד לבזות אנשים מחמת אמונתם הדתית, על פי רוב לא תוכר החוקיות של הגבלת הביטוי." (עמ' 517).
29. בבג"ץ 14/86 **לאור נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות** (1987) הדגיש השופט ברק בפסקה 23 לפסק דינו :
- "רק במקרים יוצאי דופן ניתן לבסס מימצא, כי הצגתו של מחזה בתיאטרון - המיועד מטבע הדברים לקהל מצומצם ולעתים נבחר, הבא מיוזמתו שלו לחזות במחזה - תגרור אחריה ודאות קרובה של פגיעה בסדר הציבורי. לרוב אין לבסס יותר מאשר חשש גרידא. כאמור, בחברה דמוקרטית אין די בחשש שכזה כדי לפגוע בחופש הביטוי."
30. בג"ץ 806/88 **Universal City Studios Inc. נ' המועצה לביקורת סרטים ומחזות** (1989) רלבנטי במיוחד לעניינו, שכן הוא עסק בהחלטת הצנזורה לפסול את הקרנתו בישראל של סרטו של מרטין

סקורסזה "הפיתוי האחרון של ישו" בטענה שיש בסרט כדי לפגוע באופן משמעותי ברגשותיו הדתיים ובאמונתו של הציבור הנוצרי בישראל. בג"ץ ביטל את ההחלטה והדגיש, כי כדי להצדיק פגיעה בחופש הביטוי על הפגיעה להיות להיות קשה, רצינית וחמורה כלפי קהל שבו שנפגע בעל כורחו. השופט ברק הדגיש בפסקה 11 כי –

"פגיעה ברגשות הציבור, כדי שתצדיק הגבלות על חופש הביטוי, צריכה להיות "קשה", רצינית וחמורה" (בג"צ 14/86 הנ"ל, בעמ' 435). מה משמעותו של מבחן עזר זה? מבחן זה משקף, לדעתי, את התפיסה, כי חברה דמוקרטית, מעצם אופיה ומהותה, מבוססת על סובלנות לדעות הזולת. בחברה פלוראליסטית הסובלנות היא הכוח האחד המאפשר חיים משותפים. על-כן, כל אחד מבני הציבור נוטל על עצמו את "הסיכון" של פגיעה מסוימת ברגשות, הנובע מהחלפה חופשית של דעות. אכן, חברה, המבוססת על פלורליזם חברתי, חייבת לאפשר החלפת דעות, גם אם יש בכך כדי לפגוע ברגשות המתנגדים לאותן דעות. "זהו 'הצד השני' של הסובלנות ההדדית הדרושה בחברה פלוראליסטית" (השופט ויתקון בבג"צ 549/75, בעמ' 764). על-כן, מעצם מהותו של המשטר כמשטר דמוקרטי מתבקשת הכרה ברמה מסוימת של חשיפה לפגיעה ברגשות בני הציבור. פגיעה "קשה", רצינית וחמורה", המצדיקה הגבלה של חופש הביטוי במסגרת צנזורה על סרטים, היא אותה פגיעה העולה על "רמת הסיבולת" בחברה דמוקרטית (ראה בג"צ 243/81 הנ"ל, בעמ' 425). אכן, כאשר עניין לנו בסרט, המביע עמדה בסוגיה השנויה במחלוקת ציבורית (היסטורית, דתית, חברתית או אחרת) והעושה כן באופן שאינו גורר אחריו אחריות פלילית - אם בשל פרסום דבר תועבה ואם בשל פגיעה ברגשי דת - קשה להלום מצבים, בהם נראה בו פגיעה "קשה", רצינית וחמורה", העוברת את גבול המותר בחברה דמוקרטית, וזאת בין אם יש בו אמת עובדתית ובין אם אין בו אמת עובדתית (ראה בג"צ 807/78 הנ"ל, בעמ' 277). אין גם לשכוח, כי אותה יצירה בצורה ספרותית הייתה מתקבלת ללא דין ודברים, וכי איש אינו חייב להסתכל בסרט, והיכולת שלא להיות חשוף למסר של הסרט נתונה לכל אדם. דומה שזוהי ההלכה העולה מפסק-דין של בית-משפט זה בבג"צ 351/72. כאן קבע בית המשפט, כי המחזה פוגע ברגשותיהם של הורים שכולים ובערכי המוסר החברתי. חרף זאת נקבע, כי בכך בלבד לא די כדי להצדיק פגיעה בחופש הביטוי. אמר השופט לנדוי, בעמ' 816:

"...אין ספק שהפגיעות ברגשות השכול של היחיד ושל הציבור כולו שבהם משובצים דברי המחזה מעידות על טמטום הרגש ועל גסות הרוח מאין כמוהם. אך עדיין היינו מהססים לאשר את איסור ההצגה אילו היה זה הנימוק היחיד, מתוך חשש של פגיעה בחופש ההבעה ככל שהדברים מעוררים סלידה".

בכך ביטא השופט לנדוי את עמדתו של בית-משפט זה, כי "רמת הסיבולת" של החברה שלנו להבעתן של דעות חולקות, הנעשות על-פי החוק, היא גבוהה ביותר. רק במקרים נדירים ויוצאי דופן ניתן יהא להצביע על פגיעה "קשה", רצינית וחמורה" של סרט, המעביר מסר חברתי שאין בו "קהל שבו" ושאינו עבירה על החוק. מקרים כאלה עשויים להתרחש, כמובן (ראה בג"צ 243/81), אך המסורת שלנו של חופש הביטוי ורתיעתנו מפני איסור מוקדם שמקורו בתוכן הביטוי עצמו מצמצמות מקרים אלה לחריגים יוצאי דופן. אלה חייבים להיות מקרים המזעזעים את אמות הספים של הסובלנות ההדדית."

כן ר':

בג"ץ 953/89 **אינדור נ' ראש עיריית ירושלים** (1991), פסקה 7 לפסה"ד של השופט ברק ;
 בג"ץ 5016/96 **חורב נ' שר התחבורה** (1997), פסקה 68 לפסה"ד של הנשיא ברק ;
 בג"ץ 6126/94 **סנש נ' רשות השידור** (1999), פסקה 20 לפסה"ד של הנשיא ברק ;
 בג"ץ 1514/01 **גור אריה נ' הרשות השנייה** (2001), פסקה 6 לפסה"ד של הנשיא ברק ;
 בג"ץ 316/03 **בכרי נ' המועצה לביקורת סרטים** (2003), פסקה 13 לפסה"ד של השופטת פרוקצ'יה ;
 בג"ץ 8988/06 **משי זהב נ' מפקד מחוז ירושלים** (2006), פסקה 13 לפסה"ד של הנשיאה ביניש ;
 בג"ץ 5277/07 **מרזל נ' מפקד משטרת מחוז ירושלים** (2007), פסקה 2 לפסה"ד של הנשיאה ביניש ; וכן
 פסה"ד של השופטת פרוקצ'יה.

31. בפרשת **טטיאנה סוסצקין** (ע"פ 697/98 **סוסצקין נ' מדינת ישראל** (1998)) אישר ביהמ"ש העליון את הרשעתה של המערערת בעבירה של פגיעה ברגשי דת. במוקד האישום עמדו כרוזים אשר הכינה המערערת ובהם מצוירת דמות חזיר. על הדמות מופיע באנגלית ובערבית השם "מוחמד", עוטה כפייה, ודורך על ספר פתוח, שעליו נרשם "קוראן". בכתב-האישום נטען, כי המערערת נכנסה לשטח המועצה הפלסטינית בעיר חברון, כשהיא לבושה חולצה צהובה, שעליה סמלה של תנועת "כך". עוד נטען, כי המערערת הדביקה מספר כרוזים על דלתות חנויות שבשטח המועצה הפלסטינית. נוכח מסקנתו, כי קיים ספק אם המערערת הפיצה בפועל את הכרוזים, הרשיעה ביהמ"ש בעבירה של ניסיון לפגיעה ברגשי דת, עפ"י סעיפים 173 ו-25 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. השופט אור הדגיש בפסה"ד את אופייה הבעייתי של העבירה ואת הצורך להשגיח שאכיפתה לא תפגע באופן לא מוצדק בחופש הביטוי :

"14... לא נחטא אם נאמר, כי איסור פלילי רחב על פרסום אשר יש בו לפגוע ברגשות, לרבות רגשות דתיים, מצוי במסלול התנגשות חזיתית עם ערכיה היסודיים של מדינה דמוקרטית. במדינה דמוקרטית, מוכרת חירותו היסודית של האדם לנהוג ולהתבטא בהתאם להשקפותיו, אמונותיו וטעמיו, בלי שהמדינה תטיל מגבלות על כך. פעמים רבות, פעולות לגיטימיות לחלוטין, המצויות בגרעין הקשה של חירות זו, עלולות לפגוע ברגשות הדת של האחר. אכילת בשר לא כשר על-ידי יהודי חילוני עשויה לפגוע, למשל, ברגשות הדת של יהודי דתי. כך גם נסיעה ביום שבת או חג. כך גם אמירה ביקורתית על עיקרון דתי, או על דמות סמלית שהיא חשובה לדת כזו או אחרת. הטלת מגבלה על התנהגותו של אחד, בשל העובדה שעצם התנהגותו זו סותרת את ערכיו של האחר, ולכן פוגעת ברגשותיו של האחר, אינה מתיישבת עם תפיסות היסוד של מדינה דמוקרטית. כפי שציינתי בבג"ץ 3872/93 מישראל בע"מ נ' ראש הממשלה ושר הדתות ואח', בעמ' 500-501 :

"...הגנה על רגשותיו של חלק אחד מן הציבור עלולה בקלות לחרוג ולהפוך פגיעה ברגשותיו של חלק אחר מן הציבור. המתח בין חופש הדת לבין חופש המצפון, שאחד מהיבטיו הוא גם החופש מדת, שני עקרונות המצוינים במגילת העצמאות כרעיונות עליהן מושתתת מדינת ישראל, הוא מתח טבוע, בלתי נמנע. נראה לי, כי בשיווי המשקל העדין בין חופש הדת לבין החופש מדת יש לזכור היטב, כי עצם העובדה שציבור אחד מחזיק בדעות ובאמונות שונות ומתנהג אחרת, גם אם יש בכך פגיעה ברגשות ציבור אחר, אינה מצדיקה למנוע מהציבור הראשון להמשיך לחשוב, להאמין ולהתנהג בהתאם לאותן דעות, אמונות ומנהגים שונים".

...כפי שציין השופט ברק בבג"ץ 953/89 אינדור נ' ראש עיריית ירושלים ואח' (להלן – פרשת אינדור), בעמ' 690 :

"מטבעו של ביטוי שהוא פוגע ברגשות, ואם כל פגיעה ברגשות תאפשר פגיעה בחופש הביטוי, סופנו שלא נכיר בחופש הביטוי כלל. על-כן חייבת חברה דמוקרטית, המבקשת להגן הן על חופש הביטוי והן על רגשות הציבור, לקבוע 'רמת סיבולת', שרק פגיעה ברגשות הציבור העולה על רמה זו תצדיק פגיעה בחופש הביטוי..."

20. אשר לעוצמת הפגיעה, הוראת הסעיף דורשת, כי יהיה מדובר בהתנהגות שיש לה פוטנציאל לפגוע "פגיעה גסה" ברגשות. דרישה זו לפגיעה קשה ברגשות יונקת, אל נכון, מתוך הצורך שלא להציב רף נמוך מדי, אשר יביא להפללה של מגוון רב של ביטויים. אנו חיים בחברה דמוקרטית, האמונה על פתיחות ופולרליזם. החברה הדמוקרטית המיוחדת שבה אנו חיים כוללת פסיפס רב ומורכב של אמונות, השקפות ודתות, אשר אינן תמיד מתיישבות אלה עם אלה. במצב דברים זה, טמון תמיד הפוטנציאל של פגיעה ברגשות עקב מעשה כזה או אחר. מתחייבת גישה התוחמת את העבירה של פגיעה ברגשי הדת למקרים שבהם מדובר בפוטנציאל לפגיעה קשה ומשמעותית (ראו דבריו הנ"ל של השופט ברק, בפרשת אינדור הנ"ל).

32. מצד אחד עניין **סוסצקין** היה הליך פלילי, בו הנאשם נמצא בסכנה לפגיעה בחירות ומכאן הצורך במבחנים מחמירים במיוחד. מצד שני ידועה האבחנה בין מניעה מוקדמת של ביטוי לענישה מאוחרת, כשהמניעה המוקדמת כבעניינו היא פגיעה חמורה יותר בחופש הביטוי, ולכן היא מצדיקה מבחנים נוקשים. העותרת אינה חולקת על האותנטיות של הפגיעה הקשה שחש חלק מן הציבור הנוצרי בחיפה בפרט ובישראל בפרט. יחד עם זאת עניינו שונה בתכלית השינוי מעניין **סוסצקין**. בעוד שהמערערת דשם ביקשה לתלות כרוזים ברחבי העיר, בעניינו לא מדובר ביצירות אמנות המוצגות בכיכר העיר או על גבי תחנות אוטובוסים. לא מדובר בקהל שבוי שנאלץ להיחשף ליצירות בעל כורחו במרחב הציבורי. ככלל אין להתחשב ברגשותיו של ציבור שהפגיעה בו נגרמת רק מעצם המחשבה שיצירת אמנות מוצגת מאחורי כתלים סגורים של מוזיאון.

33. גם תוכן של היצירות שונה בתכלית השינוי. בעוד שמהכרוזים שביקשה לתלות סוסצקין היה ברור שמטרתם היא לבזות את קודשי הדת המוסלמית אין דבר רחוק מזה בעניינו. אמנם העותרת לא רואה עצמה כפרשן המוסמך של יצירות אמנות ואף אין זה מתפקידו של בית המשפט. יחד עם זאת ניתן להיעזר בדברי ההסבר שפירסמו אוצרות התערוכה ושצוטטו בפיסקאות 4-5 לעיל. לדבריה של טלי תמיר, מבכירת האוצרות בישראל ומרצה לאמנות בת זמננו, בין היתר באוניברסיטת תל אביב ובאקדמית תל-אביב-יפו, "התערוכה כולה מדברת על החפיפה בין דת ופולחן חפצים ודמויות לבין מסחור, כסף וסחורה. במובן זה הטיעון המרכזי של התערוכה הוא טיעון ביקורתי לגיטימי, ישן ומוכר, שנטען כבר על ידי ניטשה, מרכס ופרויד לפני למעלה ממאה שנה... המסר שלהן [של שלוש העבודות שהוזכרו לעיל, ד' י'] ברור ומדבר בעד עצמו – ביקורת על פולחן הסחורה וביקורת על מסחור הדת" (מיייל מטלי תמיר לח"מ מיום 27.1.2019; בשל הדחיפות שבהגשת העתירה לא היה סיפק בידי גב' תמיר לערוך את חוות דעתה כחוות דעת מומחה).

34. היועצת המשפטית של עיריית חיפה לא רק שלא ניסתה להתמודד כלל עם שאלת הסמכות, אלא שגם לגופה של ההחלטה היא הסתפקה בציטוט סתמי של הנוסחאות שנקבעו בפסיקה לפגיעה בחופש הביטוי, ובאמירה סתמית לפיה נשקלו שיקולים שונים ומגוונים:

3" לגופם של דברים בנסיבות המקרה דנן, נמצא האיזון העקרוני הראוי בין חופש הביטוי מחד גיסא אל מול ודאות קרובה לפגיעה ממשית וקרובה לוודאי בשלום והסדר הציבורי, מאידך גיסא.

במסגרת איזון זה, בראיה תוצאתית עובדתית ומשפטית רחבה נשקלו, בין היתר, שיקולים ענייניים, סבירים, שונים ומגוונים לרבות מגבלות חוזיות וזכויות מוסריות קנייניות הקשורות להתקשרות בין המוזיאון מול הגלריה בהלסינקי."

35. לגבי המגבלות החוזיות הנובעות מחוזה ההשאלה של היצירה "מק'ישו", כפי שכבר הוסבר בפסקה 17 לעיל, המדובר בזריית חול בעיני הציבור. בנספח לחוזה ההשאלה של כל עשרות היצירות שמוצגות בתערוכות מצויין שהיצירות תוחזרנה בינואר 2019, אך די בהודעה למשאיל היצירה כדי לאפשר את החזקתה עד למועד הנעילה של התערוכה באמצע פברואר.

36. לא ברור למה כיוונה היועצת המשפטית של העירייה בדברה על זכויות מוסריות וקנייניות ביצירה. אם הכוונה לדרישת האמן להסיר את היצירה מהתערוכה במחאה על כך שישראל מפרה זכויות אדם – העותרת סבורה שאכזר ראוי לו למוזיאון לכבד את רצונו של האמן, אף אם הביע אותו לראשונה מספר חודשים אחרי פתיחת התערוכה ואחרי שההשאלה נעשתה ככל הנראה על דעתו או למצער בידי הגורם המוסמך מטעמו. אך גם עניין זה אינו עניין לראש העירייה לענות בו. ויודגש במאמר מוסגר, כי אף שהעותרת איננה תומכת בחרם על ישראל או על ישראלים, עמדתה היא שקריאה לחרם היא בגדר חופש הביטוי הפוליטי, ופעולות חרם הן בגדר חופש המחאה.

37. העותרת סבורה שלא היתה כל הצדקה להחלטת המוזיאון להסתיר מאחורי פרגוד את היצירה מק'ישו. ספק אף אם היתה הצדקה להצבת השלט בכניסה לתערוכה, הכולל אזהרה מפני פגיעה אפשרית ברגשות, אבל די בו כדי למנוע את האפשרות שצופה ייפגע באקראי מהיצירה. יחד עם זאת למיטב ידיעת העותרת החלטה זו התקבלה ע"י מנכ"ל המוזיאון, ולפיכך לא מתבקש כל סעד בגינה.

לפיכך מתבקש בית המשפט הנכבד להורות כמבוקש בראש עתירה זו.

27 בינואר 2019

דן יקיר, עו"ד
ב"כ העותרת